

A mezőgazdasági biztosítások fontossága, szerepe – és helyzete a világban

Az idei évben ötödik alkalommal került sor a [FARM](#) és a Pluriagri egyesületek szervezésében arra a konferenciára, ami a fejlődő országok mezőgazdasági termelésének fejlesztésével, a fejlesztési célú agrárkutatásokkal, valamint általában az „észak-déli” mezőgazdasági együttműködésével foglalkozik. 2011-ben a konferencia témája a G20 mezőgazdasági fejezetének taglalása volt, az idei évben a mezőgazdasági termelés biztosabbá tételének lehetőségeit járták körül a résztvevők. Eric Lainé, a Pluriagri elnöke a konferencia kapcsán leszögezte, megszűntek a korábbi kelet-nyugati ellentétek a világban, teljesen más alapokra helyeződött az észak-déli kapcsolatrendszer, a mezőgazdaság szereplőit pedig a világban mindenütt ugyanazok a globális jelenségek állítják kihívások elé. Az uniós termelők talán annyival vannak szerencsésebb helyzetben, tette hozzá, hogy esetükben létezik a KAP, ami évtizedek óta stabil és kiszámítható keretet jelent a mezőgazdasági termeléshez, és aminek tapasztalatait érdemes lenne más nagy földrajzi régiókban is megfontolni, alkalmazni. **Általános következtetésként a konferencia kapcsán elmondható, a mezőgazdasági biztosítások rendszerére egyre nagyobb szükség van a világban mindenütt, ám valamilyen szintű állami szerepvállalás nélkül a rendszert sehol sem lehet olyan hatékonysággal működtetni, hogy az betöltse az ágazat stabilitásának növelését és az élelmezés biztonságának megteremtését célzó küldetését.**

A **mezőgazdasági termésbiztosítással** foglalkozó szekcióban több különböző rendszer összehasonlítására került sor. Olivier Mahul (biztosítási és finanszírozási programigazgató, Világbank) aláhúzta, a Világbank szerint a termésbiztosítás az egyik legfontosabb eszköz szerte a világban a termelői jövedelmek biztosabbá és kiszámíthatóbbá tételében, függetlenül attól, hogy milyen konstrukciót takar és mekkora az állami hozzájárulás mértéke, milyen ennek formája¹. Az egyes országok gyakorlatában viszont nagyon komoly eltérések is tapasztalhatók a helyi adottságoknak való megfelelés kényszere miatt. Míg például az időjárási szélsőségek elleni biztosítás általánosan elterjedt konstrukció szerte a világban, az állatállomány biztosítása már korántsem ennyire bevett eszköz, leginkább a kifejezetten állattartó országokra jellemző. Megjegyezte, a világban szinte mindenütt (Ausztrália és Új-Zéland kivételével) tetten érhető a mezőgazdasági biztosításokban való állami részvétel, nem csupán a befizetésekhez való hozzájárulásban, de kétségtelenül ez a „leglátványosabb”. A befizetésekben való állami részvétel aránya az USA-ban és Kanadában a legmagasabb, ezt követi Ázsia, majd az EU és szinte ugyanezen a szinten van Dél-Amerika is.

Kolli N Rao, (kockázati felelős, termék- és viszontbiztosítási egységvezető, Indiai Mezőgazdasági Biztosító², [AIC](#)) az Indiában már régóta létező és folyamatosan fejlődő rendszert mutatta be, aminek első konstrukciói már a hatvanas években megjelentek. A hetvenes évek elején még csak háromezer gazda volt tagja a rendszernek, míg egy évtizeddel később már 627 ezer. A nagy sikerre való tekintettel a kormány egy általános biztosítási rendszer és egy nemzeti mezőgazdasági biztosító létrehozása mellett döntött a nyolcvanas évek elején, ez már éves szinten 6,76 millió gazdát és 11,28 millió hektárt érintett. A kilencvenes évek elején pedig már 23,9 millió farmer és 33,6 millió hektár volt a programban, a biztosított kultúrák köre pedig egyre bővült (kalászosok, köles, rost- és olajnövények, valamint egyéb egyéves növények). A kifizetések a nemzeti bankkal együttműködő kereskedelmi bankok országos/regionális hálózatán keresztül történnek, ebben a rendszerben lehetősége van a gazdáknak arra is, hogy a nem gazdálkodók esetében alkalmazott kamatszinthez képest 25-50%-os kamat-kedvezménnyel vegyenek föl hitelt. A kétezres években további biztosítási programok indultak, amik már a gyümölcs- és szőlőültetvényeket,

egyéb élő kultúrákat is érintették, megjelentek olyan speciális biztosítási konstrukciók is – továbbra is állami koordinációban – mint a növény-egészségügyi vagy kombinált időjárási biztosítások, sőt húségprogram is indult. A gazdálkodók ma már számos konstrukció közül választhatnak, az állam továbbra is komoly erőfeszítéseket tesz annak érdekében, hogy minél több gazdálkodót bekapcsoljon a programokba, ennek érdekében akár a költségek kétharmadát is kész vállalni. Rao megjegyezte, **minden kormány érdeke, hogy a gazdálkodók minél eredményesebben tudják folytatni munkájukat, lehetőség szerint gazdálkodók maradjanak és hozzájáruljanak a társadalom élelmiszerrel való ellátásához. A mezőgazdasági biztosítások rendszere ugyan nem jelent csodaszert, de érdemi eszköz lehet ennek biztosításához, és ha egy országnak vannak anyagi lehetőségei, akkor nem látja be, miért ne lehetne ezt a biztosítási rendszert támogatni?** Az azonban elengedhetetlen, hogy mindenki tisztában legyen azzal, mit vár és mit várhat az egyes biztosítási konstrukcióktól és általában a mezőgazdasági biztosítástól. A benini **Lionel Guézodjé** (UCP-Z³) viszont hozzátette, Beninben jelenleg az egyetlen, a termést és ezen keresztül a gazdálkodói jövedelmeket valamilyen szinten biztosítani képes eszköz a mezőgazdasági biztosítás, a termelők pedig pontosan ezért szinte csodaszerként tekintenek rá. A maga részéről nem ért egyet a biztosítási díjak állami támogatásával, sokkal inkább a kártérítés szintjét tartaná emelendőnek, ami szerinte sokkal ösztönzőbb lenne – de az állami szerepvállalás szerinte is elengedhetetlen. **Joachim Herbold** ([Munich RE](#)) szerint viszont a létminimum szintjén élő gazdálkodók éppúgy rá vannak utalva a termés biztosítására, mint a nagyobb gazdák, viszont képtelenek még támogatás mellett is kifizetni a biztosítási díjat, így esetükben szociális kérdés, hogy az állam át tudja-e vállalni a díjfizetést vagy sem? **Francesco Rispoli** ([FIDA/IFAD](#)) is arra az álláspontra helyezkedett, hogy a mezőgazdasági termelés földrajzi és szociális sokszínűsége miatt nem lehet általános megoldásokról beszélni, minden esetben helyzetre szabott konstrukciókat kell kidolgozni, de a legfontosabb mindenekelőtt az elérendő cél nagyon pontos meghatározása. Ezt követheti annak eldöntése, hogy ebben milyen szerepet kell vállalnia az államnak. Ez nem föltétlenül csak anyagi természetű lehet – mondta **Lionel Guézodjé** -, nagyon jó hatás érhető el például a gazdálkodók továbbképzésével, agronómiai és ökonómiai ismereteik szélesítésével. Különös tekintettel az írás-olvasás elsajátítására, az analfabetizmus csökkentésére – szerinte ugyanis ezzel lehet elérni azt, hogy az egyének valóban képesek legyenek önállóan dönteni, ne legyenek másoknak kiszolgáltatva, másokra ráutalva legyen szó akár az ismeretek elsajátításáról, akár egy biztosítási szerződés megkötéséről. Nem mellékesen így számos olyan adatot, információt sem kell kiadnia az egyénnek, amit szerencsésebb lenne bizalmasan kezelni és nem nyilvánosságra hozni – márpedig a közvetítők igénybe vétele ezt jelenti.

Pape Amadou Ndiaye (vezérigazgató, CNAAS - Compagnie nationale d'assurance agricole du Sénégal, *senegáli állami mezőgazdasági biztosító*) szerint a mezőgazdasági biztosítás egy jelenleg kialakítás alatt álló, még fejlődő rendszer Szenegálban, szerepe azonban megkerülhetetlen lesz. Ennek oka, hogy a mezőgazdaság ma is az export-bevételek 15%-ét adja, kielégíti az ország élelmiszer-szükségletének háromnegyedét, ebből él az ország 60%-a és ez adja a PIB egyharmadát. A mezőgazdaság ugyanakkor kifejezetten kitett az időjárás szélsőségeinek – a gazdálkodói réteg a legkiszolgáltatottabb az országban és a kormányzati eszközök végesek a klimatikus szélsőségek okozta károk ellentételezésében -, ugyanakkor súlyosan alulfinanszírozott terület, a kihelyezett banki pénzeszközök csupán 5%-a kerül ide. A mezőgazdasági biztosításokkal szeretnék a szegénység elleni küzdelmet és a gazdasági növekedést erősíteni, növelni az élelmezés-biztonságot valamint hatékonyabbá tenni a közpénzek fölhasználását ezen a területen. A kormányzat egyéb területeken is igyekszik a gazdálkodók helyzetét javítani, az országos klímaváltozási adaptációs program (PANA) a mezőgazdasági termelés időjárási szélsőségeknek való kitettségét hivatott csökkenteni, míg a

mezőgazdasági hitelbiztosítási alapon keresztül a termelés pénzügyi alapjait akarja erősíteni kamattámogatással (14% helyett 7%-os hitelkamat) és kockázati fedezeti alappal (ami a bedőlt hiteleket 75%-ban megtéríti). Ezen törekvések sorába illeszkedik a Compagnie nationale d'assurance agricole du Sénégal, azaz a *senegáli állami mezőgazdasági biztosító* 2008-as létrehozása, a jegyzett tőkéből 36%-ban részesedik a senegáli állam, 56%-ot jegyeznek a senegáli magán-biztosítók és egy elefántcsontparti biztosító, a termelői szervezetek részesedése 7%, míg az egyéb magánszemélyek 1%-nyi részvényt vásároltak. A CNAAS által kínált konstrukciók között szerepel a növénykultúrák termésbiztosítása és az állatállományra köthető biztosítás, mindeket esetben a termelők csupán a biztosítási díj felét fizetik, a fennmaradó részt az állam vállalja. Céljuk az, hogy néhány év alatt a termőterület és az állatállomány legalább egytizedét lefedjék, ehhez azonban több problémát le kell küzdeni. Ilyen többek között az elengedhetetlen fiókhálózat megteremtése, a nem kellően hatékony „marketing”, a mezőgazdasági kockázati biztosítási piac általános fejletlensége, a szűk biztosítási termék-paletta, valamint a részvényes termelői szervezetek alacsony közreműködési hajlandósága a termelők tájékoztatásában és meggyőzésében. Megjegyezte, elengedhetetlen egy speciális mezőgazdasági biztosítási rendszer fönntartása, mivel a klasszikus biztosítási konstrukciók nem csak drágábbak, de azokból a termelők eleve ki is vannak zárva.

Thierry Langrenay (vezérigazgató, Pacifica) az európai példák egyikeként a franciaországi többkockázatos (multirisque) termésbiztosítást mutatta be, egyben rövid történeti áttekintést adva a francia mezőgazdasági biztosítási rendszer történeti előzményeiről is. Ezek a biztosítások a KAP megjelenésével indultak komolyabb fejlődésnek, ám mivel a KAP jövedelem-biztosító eszközei tagadhatatlanul jelentősen szűkültek az elmúlt évtizedekben, a biztosítások szerepe egyre nagyobb. Franciaországban igen régóta létezik a mezőgazdasági katasztrófa-alap, mint állami eszköz, de 1964-től a francia állam egyre inkább átadta a klimatikus szélsőségek elleni biztosítási rendszerben elfoglalt helyét a magán biztosító társaságoknak. A kifejezett mezőgazdasági termésbiztosítási konstrukció (*assurance récolte*) viszonylag új keletű, ehhez az állam támogatást 2005. óta ad. Jelenleg a rendszer még messze nem olyan általános, mint az USA-ban, a közel félmillió gazdára vetítve Franciaországban csupán 70 ezer ilyen biztosítást kötnek, ezzel a termőterület 5-28%-át fedik le, kultúráktól nagyon szorosan függő mértékben. A biztosítók tapasztalatai szerint a konstrukció létjogosultsága vitathatatlan, évente több száz gazdaságot ment meg a nagyon súlyos nehézségektől, ugyanakkor az adminisztratív kötöttségek jelentősek. 2010-ben a gazdák 161 millió eurót fizettek be ilyen célra, a kifizetett kárösszeg 126 millió euró volt, az állami támogatás pedig elérte az 54,1 millió eurót. Egyelőre a kaszáló- és legelőterületekre, amik a mezőgazdaságilag művelt terület 40%-át jelentik, nem köthető ilyen biztosítás, noha már rendelkezésre állnak azok a (műholdas) technológiák, amikkel pontosan tervezhető a várható hozam és mérhető a veszteség ezek esetében is. A Crédit Agricole biztosítási üzletága 2013-ban megkezdi egy ilyen konstrukció tesztelését, ám leszögezik, állami hozzájárulás (viszontbiztosítás) nélkül, különösen szélsőségesen aszályos időszakban nem lehet a rendszert működtetni. A Crédit Agricole megjelölt egy olyan kombinált biztosítási konstrukcióval is, ahol a gazdaságok hozamok és/vagy piaci árak csökkenése miatti jövedelem-csökkenésének negatív hatásait kivédendő lehet biztosítást kötni – technikailag minden föltétel adott ehhez a biztosítás-típushoz, de elengedhetetlen hozzá a biztosító magas szakmai színvonala. Langrenay hozzátette, a technikai fejlődés és a pénzpiaci lehetőségek együttesen egyre újabb és újabb potenciális biztosítási konstrukciók előtt nyitják meg az utat, a piaci igény egyértelmű, a biztosítók pedig készek arra, hogy a kihívásoknak megfeleljenek. Megjegyezte, nagyon fontos az „oktatás” és a gazdálkodók minél alaposabb és sokoldalúbb tájékoztatása, lehetőleg minél több gazdaság esetében annak modellezése, mire számíthat a

gazdálkodó pl. 10 éves idősíkon akkor, ha van valamilyen biztosítása és mi várható akkor, ha nincs? Az már tagadhatatlanul az ő felelőssége, hogy ennek ismeretében köt-e biztosítást vagy sem, de ennek eldöntéséhez mindenképpen nagyon alapos és korrekt számításokra van szüksége.

A mezőgazdasági mikro-biztosítások terén megvalósult magán-kezdeményezésekről szervezett kerekasztal-beszélgetést első előadójaként a [Syngenta Foundation](#)⁴ **Kilimo salama-programját** mutatta be **Rose Goslinga** (technikai koordinátor, Fondation Syngenta). Kezdeményezésük alapját az jelenti, hogy megpróbálnak azon kisgazdaságoknak is megfizethető és hasznos termésbiztosítási konstrukciót kínálni, akiknek a klasszikus biztosítási formák – ellentétben a nagy gazdaságokkal – alapvetően ráfizetésesnek bizonyulnak. Eljárásuk lényege, hogy a termést befolyásoló tényezők (időjárás, betegségek) függvényében, ha indokolt, a terméskieséssel arányos kártérítést minél előbb folyósítsák (akár természetben is) annak érdekében, hogy minél nagyobb esélye legyen a gazdának egy elfogadható termésre (pl. ha a vetés kipusztult, lehetőséget biztosítanak arra, hogy még az adott vegetációs ciklusban újravessék a gazdák a kultúra(ka)t). A rendszer alapja a meteorológiai adatok és egyéb, termelést befolyásoló tényezők maximális hatékonyságú nyomon követése és analízise, aminek alapfeltétele a minél magasabb színvonalú informatikai és műszer-háttér, valamint az innovatív technikai megoldások alkalmazása. **Mathieu Dubreuil** (projektigazgató, *projet Assurance Récolte Sahel*, [PlaNet Guarantee](#)) a Száhel-övezetben indított termésbiztosítási programot mutatta be, aminek több szempontból sem volt egyszerű az indítása. Az okok között meg kell említeni a biztosítható kultúrák nagyon komoly kitérttségét a klimatikus hatásoknak (elsősorban a csapadéknak), de számításba kellett venni, hogy sem érdemi mezőgazdasági finanszírozási programok, sem agrár-biztosítási formák nincsenek a térségben, a termelők anyagi helyzete (különösen a biztosítás esedékességének időszakában) nem kifejezetten erős és jelentős ismeret-deficit is tapasztalható a gazdánál és a termékpályák többi szereplőjénél egyaránt. Jelenleg négy országban indult el a program - Szenegál, Mali, Burkina Faso és Bénin -, még további három szerepel a célországok között. Céljuk, hogy 2016-ra legalább öt országban, országonként 60-80 ezer biztosított gazda legyen, akiknek húszféle biztosítási konstrukciót ajánlanak majd. A partner Szenegálban a CNAAS, a többi országban az Allianz helyi leányvállalata, a technikai háttérrel esetükben is – ahogy a kenyai Syngenta-programban is – a meteorológiai viszonyok maximális hatékonyságú nyomon követése és elemzése jelenti. Megítélése szerint az állami támogatás akkor lehet hatékony, ha nem csak az indításkor, hanem később is számítani lehet rá, elősegíti a termelők által fizetendő biztosítási díj csökkentését és/vagy a minél nagyobb területi lefedettség elérését. **Tharcisse Nkunzimana** (agrárközgazdász, JRC, Európai Bizottság) korreferátumában azt húzta alá, hogy a példákban bemutatott biztosítási rendszerekben megkerülhetetlen szerepe van a bizalomnak, de különösen a **Kilimo salama-program** esetében, ha ugyanis a gazdák nem találják meg a számításukat a rendszerben, tömegesen fognak elfordulni tőle és az egész fönnttarthatatlanná válik.

Látta és kiadmányozta: Pritz Helga elsőbeosztott

---

¹ A Világbank 2010-ben egy tanulmányt is közreadott a témában [Government Support to Agricultural Insurance](#) címmel.

² http://en.wikipedia.org/wiki/Agriculture_Insurance_Company_of_India Agriculture Insurance Company of India Limited (AIC)

³ [Union Communale des Producteurs de Zogbodomey](#) (UCP-Z), a FARM együttműködő partnere

⁴ Syngenta Foundation for Sustainable Agriculture <http://www.syngentafoundation.org>